



Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

De Energietransitie

“Van klimaatakkoord naar
aardgasvrije wijken”

Presentatie 28/09/2018 FAMO

Dino van Dal

3 oktober 2018





Introductie

- Programma Stad en City Deal Binnenstedelijk bouwen en transformatie: lessons learned
- Klimaatakkoord
- Regionale energiestrategie (RES)
- Aardgasvrije wijken
- Gemeenten aan zet



City Deal: context

- Forse maatschappelijke ontwikkelingen en transities
- Samenhang en “meekoppelen” (vb energietransitie, leefbaarheid)
- Drie nationale belangen van (binnenstedelijke) gebiedstransformaties: duurzaamheid, economie, sociaal
- “Trek naar de Stad”, focus op binnenstedelijk wonen
- Regionaal perspectief (vb. bereikbaarheid I&W, proeftuinen BZK)
- Nieuwe manieren van (samen)werken vb. corpo’s en beleggers





City Deal: aanpak

- Stakeholders en “label” belangrijk voor draagvlak
- 7 steden, 8 cases
- Rijk aanspreekbaar, transparantie, evidence based
- Experimenteerruimte nodig
- Onrendabele top en multiplier
- Landelijke uitrol en revolverend fonds Rijk



City Deal: financiële opties

- Publieke bekostiging/subsidie onrendabele top
- DBFM/geïntegreerd contract
- Gebiedsinvesteringszone (GIZ), nog in ontwikkeling
- Publieke ontwikkelingsmaatschappij bv. provincie Utrecht
- Flankerend (via Rijk): fiscale stimulering transformatie, flexibiliseren publiek afboeken, experimenteerruimte corporaties



City Deal: Lessons learned

- Er is nu al meer mogelijk dan we denken: basis op orde, beleid en wet- & regelgeving, financiële opties
- Andere financierings- en fiscale constructies zijn mogelijk
- Regionale samenwerking en afstemming is een must
- Nieuwe allianties en verbreding scope gebied kansrijk (vb nieuwe oeververbinding gemeente)
- Noodzaak tot versterken capaciteit/deskundigheid gemeenten (vb via programma stedelijke transformatie)



City Deal: Lessons learned

- Het Rijk is partner en aanspreekbaar op beleid en regelgeving
- Betrek ook partijen als BNG, Invest NL en SVn bij het proces
- De opgave staat centraal !
- **Gemeente initieert, participeert en regisseert !**
- Binnenstedelijke gebiedstransformatie is al een forse uitdaging, maar de energietransitie is nog complexer en omvangrijker !
(bewoners, onomkeerbaar, financiering, alle wijken)



Klimaataakkoord: aanleiding

- Klimaataakkoord Parijs: < 2 graden celsius (streven is < 1.5)
- EU: 80 – 95% reductie CO2 in 2050
- NL: 49% reductie in 2030
- 5 transitielijnen

Gebouwde omgeving:

- 20 – 25% van CO2 emissies
- 7.500.000 woningen, 1.000.000 utiliteitsgebouwen
- Nog weinig woningen aardgasvrij



Nader

- Van d
- Buite
- Overh
- Meer
- En du
- Kenn





Klimaatakkoord: opgave gebouwde omgeving

Cijfers:

- 12.000 wijken
- 60% koopwoningen, 40% huurwoningen
- 2.300.000 corporatiewoningen
- > 50.000 nieuwbouwwoningen per jaar (nu aardgasvrijplicht)

Om in 2050 klimaatneutraal te zijn:

- 2021: 30.000 – 50.000 bestaande gebouwen per jaar aardgasvrij
- 2030: doorgroeien naar 200.000 per jaar



Klimaatakkoord: Hernieuwbare electriciteit

- Aardgasvrij betekent meer electriciteitsgebruik, schatting is dat er straks 35 TWh extra nodig is, vooral voor industrie
- Hernieuwbare electriciteit is zon en wind (discussie)

Keuze voor 100% windenergie:

- Circa 1.850 windmolens erbij van 4 MW, ruim 60 parken van 30 windmolens

Keuze voor 100% zon:

- Circa 21 tot 22 km² oppervlak nodig, IJsselmeer en Markermeer + nog wat



Regionale energiestrategie (RES)

- Regio verbonden met klimaatakkoord via de RES
- In Interbestuurlijk programma afspraken over opgaven klimaatadaptatie, energietransitie, circulaire economie, vitaal platteland
- RES als basis voor regionaal uitvoeringsprogramma en bouwsteen provinciaal en lokaal omgevingsbeleid (en NOVI)
- RES gaat over opwekken van energie en warmte (bronnen vs vraag), maar ook levering



Regionale energiestrategie (RES)

- **Regierol ligt bij gemeente** (ook lokale warmtevisie) !
- Veel gemeenten doen het nog op hun eigen manier. Uitdaging om tot een RES te komen (leveranciers vs afnemers)
- Bij de RES zijn alle transitielijnen betrokken
- Ook interregionaal afstemming nodig (leveranciers vs afnemers)
- Gebrek aan capaciteit en deskundigheid bij gemeenten, ook bestuurlijk (raadsleden: bestuurlijke roadshow RES).



Regionale energiestrategie (RES)

Bestuurlijke roadshow RES:

- Energietransitie koppelen aan andere (maatschappelijk) opgaven “stadsvernieuwing 2.0”
- Haalbaarheid valt en staat met een goede samenwerking: binnen gemeente, tussen gemeenten/regio en tussen overheden
- Innovatie van wezenlijk belang (vb. prijs warmtepomp)
- Behoeftte aan goede kaders Rijk (hoe meten, valideren etc..) voor opstellen RES en optellen RESsen tot provinciaal niveau
- Grootste opgave is sociale dimensie/draagvlak bewoners (hoe kom je achter de voordeur?). **Belangrijke taak gemeente.**



Regionale energiestrategie (RES)

- Noodzaak om snel tot uitvoering over te gaan. Dat daarbij fouten zullen worden gemaakt is evident.
- De markt moet integraal acteren, de hele keten moet bewegen
- Uitwerken governance, provincie kan bovenregionale regie doen
- Regio's al in kaart gebracht door provincies
- www.regionale-energiestrategie.nl



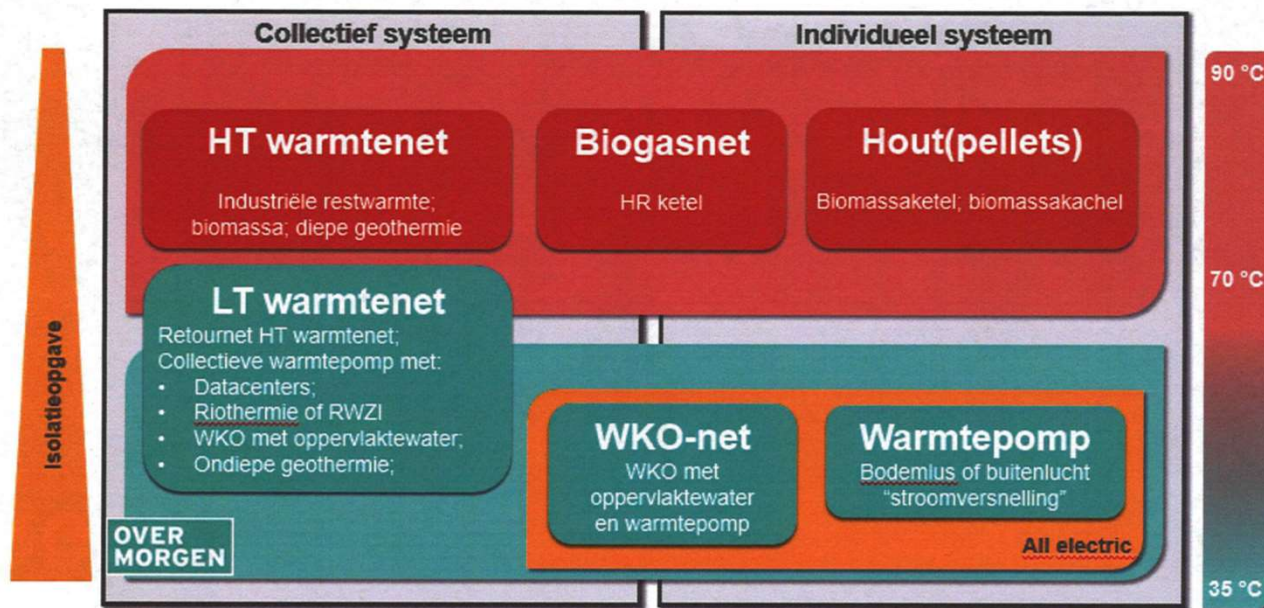
Aardgasvrije wijken: intro

- Gaat zowel om besparen/isolatie als nieuwe warmtebronnen om klimaatneutraal te bereiken
- Isolatie soms kosteneffectiever dan een warmtepomp
- Niet langer koken op gas (inductie)
- In principe drie opties ter vervanging:
 - warmtenet (restwarmte, geothermie, aquathermie)
 - all electric (warmtepompen)
 - groengas (biogas, waterstof)
- **Gemeenten hebben de regierol**



Aardgasvrije wijken: gebouwde omgeving

Alternatieve aardgas gebouwde omgeving





Aardgasvrije wijken: bereiken doelen

- **Prikkels:** fiscale maatregelen, (lokale) subsidies, normering, communicatie
- **Kostenreductie:** schaalvergroting, innovatie, nieuwbouw verplicht aardgasvrij
- **Starten uitvoering:** wijkenaanpak (PAW), monitoren, leren
- **Warmtewet:** ter bescherming kleine consument vb. tarifiering, toezicht ACM (nu bij TK)
- **“Concessiemodel”:** energieleveranciers/netbeheerders (terugdringen monopolieposities, kostenreductie)



Aardgasvrije wijken: PAW

Uitvoeringsprogramma Proeftuinen:

- Vierjarig programma 2018 – 2021 (BZK/VNG/IPO/EZK/UvW)
- 85 mln uit Klimaatvelop voor 2018
- Circa 20 aanvragen selecteren (500 woningen x 8.500 euro onrendabel) om wijken aardgasvrij te maken, start 2018.
- Uiteindelijk komen tot circa 100 proeftuinen
- Doel is leren en snel opschalen. Ambitie is 2030 gebouwde omgeving aardgasvrij
- Creëren juiste condities: agenderen, aanpassen wet- en regelgeving, monitoring en evaluatie
- **Gemeenten hebben de regierol**



Aardgasvrije wijken: PAW

Kennis- en leerprogramma (KLP):

- Kerndoel is zorgen dat gemeenten hun regierol kunnen invullen en uitvoeren ! KLP staat open voor alle gemeenten: PAW@minbzk.nl
- Beschikbaar maken en verspreiden van kennis en ervaring over de inhoud en het proces van de energietransitie richting gemeenten en andere betrokken partijen
- VNG trekker van het KLP
- Interactief en voor gemeenten en andere betrokken partijen
- Spoor wijkgerichte financiering/financieel-economische samenwerking: “dashboard” en zowel geselecteerde wijken als nog te starten gemeenten



Aardgasvrije wijken: dilemma's

- Voor veel mensen is energietransitie is “ver van mijn bed show”
- Mensen zijn vooral bezig met eigen problemen, waarom onnodig (veel) geld uitgeven voor aardgasvrij
- Mensen eerder geprikkeld door andere factoren/ aanknopingspunten: leefbaarheid (stedelijke transformatie 2.0)
- Mensen zijn zeer divers, vraagt om maatwerk
- Hoe organiseer je een eerlijk, effectief en participatief proces (bewoners niet als proefkonijn)?
- Hoe kan je andere thema's/factoren verbinden met energietransitie ?
- Wie betaalt de transitie ? Stappen gemeenten in de aanleg/ investering warmtenetten ?



Aardgasvrije wijken: dilemma's:

- De benodigde investeringen zijn gigantisch en mensen vragen zich af waarom zij daarvoor moeten opdraaien
- Voor sommige mensen is het zelfs niet betaalbaar, wie ontzorgt hen ?
- Hoe realiseren we (nationaal, regionaal en lokaal een betaalbare en haalbare transitie ?
- Bouwbedrijven werken vraag gestuurd en ontwikkelen weinig (duurzaam) aanbod. Hoe gaat de gemeente hier mee om ?
- Hoe zorgen we gelijktijdig voor uitrol/opschaling en innovatie ?
- Wat als nieuwe warmtebronnen lokaal/regionaal onvoldoende aansluiten op de vraag ?



Gemeenten aan zet !

Samenvattend kan worden gesteld dat de gemeente een belangrijke formele rol en positie inneemt (heeft gekregen) bij de energietransitie.

- Proeftuinen aardgasvrij
- Participatie en/of financiering wijkaanpak
- Betrekken bewoners/participatie
- Stadsvernieuwing 2.0 (bundelen (maatschappelijke) opgaven
- Regierol RES en wijkaanpak aardgasvrij
- (Inter)Regionale samenwerking
- Zie parallellen met City Deal
- Bedrijfsvoering irt integrale aanpak (gefragmenteerd)



Gemeenten aan zet

Op een goede samenwerking !